

ЧАСТИНА 1

1

Телефони існують, аби повідомляти ними різні неприємності. Телефонні голоси звучать холодно й офіційно, офіційним голосом простіше переказувати погані новини. Я знаю, про що говорю. Все життя я боровся з телефонними апаратами, хоча й без особливого успіху. Телефоністи всього світу й далі відслідковують розмови, випишуючи собі на картки найбільш важливі слова та вирази, а в готельних номерах лежать збірники псалмів і телефонні довідники — все, що необхідно, аби не втратити віру.

Я спав в одязі. В джинсах і розтягнутій футболці. Прокинувшись, ходив кімнатою, перевертав порожні пляшки з-під лимонаду, склянки, банки й попільниці, залиті соусом тарілки, взуття, злісно давив босими ногами яблука, фісташки й жирні фініки, схожі на тарганів. Коли винаймаєш помешкання і живеш серед чужих меблів, вчишся ставитись до речей обережно. Я тримав удома різний мотлох, мов перекупник, ховав під канапою грамофонні платівки й хокейні ключки, кимось залишений жіночий одяг і десь віднайдені великі залізні дорожні знаки. Я не міг нічого викинути, оскільки не знав, що з цього всього належить мені, а що є чужою власністю. Але з першого дня, від тієї миті, як я сюди потрапив, телефонний апарат лежав просто на підлозі серед кімнати, викликаючи ненависть своїм голосом і своїм мовчанням. Лягаючи спати, я накривав його великою картонною коробкою. Зранку виносив коробку на балкон.

Диявольський апарат лежав посеред кімнати і нав'язливим тріскотом повідомляв, що я комусь потрібен.

Ось і тепер хтось телефонував. Четвер, п'ята ранку. Я виліз з-під ковдри, скинув картонну коробку, взяв телефон, вийшов на балкон. На подвір'ї було тихо і порожньо.

Через бокові двері банку вийшов охоронець, влаштувавши собі ранковий перекур. Коли тобі телефонують о п'ятій ранку, нічого доброго з цього не вийде. Стримуючи роздратування, підняв слухавку. Так усе й почалось.

— Дружище. — Я відразу впізнав Кочу. Він мав прокурений голос, так ніби замість легень йому вмонтовано було старі пропалені динаміки. — Гера, друг, не спиш? — Динаміки хрипіли й випльовували приголосні. П'ята ранку, четвер. — Алло, Гера!

— Алло, — сказав я.

— Друг, — додав низьких частот Коча, — Гера.

— Коча, п'ята ранку, що ти хочеш?

— Гер, послухай, — Коча перейшов на довірливий свист, — я не став би тебе будити. Тут така шняга. Я ніч не спав, поняв? Учора брат твій телефонував.

— Ну?

— Коротше, він поїхав, Германе, — тривожно зависло по той бік Кочине дихання.

— Далеко? — складно було звикнути до цих його голосових перепадів.

— Далеко, Германе, — увімкнувся Коча. Коли він починав нове речення, голос його фонив. — Чи то в Берлін, чи то в Амстердам, я так і не зрозумів.

— Може, через Берлін в Амстердам?

— Може, й так, Гер, може, й так, — захрипів Коча.

— А коли повернеться? — Я встиг розслабитись. Подумав, що це просто робочий момент, що він просто повідомляє сімейні новини.

— По ходу, Гера, ніколи, — слухавка знову зафоніла.

— Коли?

— Ніколи, Гер, ніколи. Він назавжди поїхав. Учора дзвонив, просив тобі сказати.

— Як назавжди? — не зрозумів я. — У вас там усе нормально?

— Да, нормально, друг, — Коча зірвався на високі ноти, — все нормально. От тільки брат твій кинув тут усе на мене, ти поняв?! А я, Гер, уже старий, сам я не потягну.

— Як кинув? — я не міг зрозуміти. — Що він сказав?

— Сказав, що в Амстердамі, просив зателефонувати тобі. Сказав, що не повернеться.

— А заправка?

— А заправка, Гер, по ходу на мені. Тільки я, — Коча знову додав до свого хрипіння довірливості, — не потягну. Проблеми у мене зі сном. Бачиш, п'ята ранку, а я не сплю.

— А давно він поїхав? — перебив я.

— Та вже тиждень, — повідомив Коча. — Я думав, ти знаєш.

А тут така от шняга виходить.

— А що він мені нічого не сказав?

— Я не знаю, Гер, не знаю, друже. Він нікому нічого не сказав, просто взяв і увалив. Може, хотів, щоби ніхто не знав.

— Про що не знав?

— Про те, що він увалиює, — пояснив Коча.

— А кому яке діло до нього?

— Ну, не знаю, Гер, — закрутив голосом Коча, — не знаю.

— Коча, що там у вас сталось?

— Гер, ти ж мене знаєш, — зашипів Коча, — я в його бізнес не ліз. Він мені не пояснював. Просто взяв і увалив. А я, друже, сам не потягну. Ти би приїхав сюди, на місці розібрався, а?

— У чому розібрався?

— Ну, я не знаю, може, він тобі щось говорив.

— Коча, я не бачив його півроку.

— Ну, я не знаю, — зовсім розгубився Коча. — Гер, друже, ти приїдь, бо я сам ну ніяк, ти правильно мене зрозумій.

— Коча, що ти крутиш? — запитав я нарешті. — Скажи нормально, що там у вас сталось.

— Та все нормально, Гер, — Коча закашлявся, — все нормально. Коротше, я тобі сказав, а ти вже дивись. А я пішов, у мене клієнти. Давай, друже, давай. — Коча кинув слухавку.

Клієнти у нього, подумав я. О п'ятій ранку.

Ми винаймали дві кімнати в старій виселеній комуналці, в самому центрі, в тихому дворі, засадженому липами. Льолік займав прохідну кімнату, ближче до коридора, я жив у дальній, з якої був вихід на балкон. Решта кімнат комуналки були наглухо зачинені. Що ховалося за дверима — ніхто не знав. Кімнати нам здавав старий запеклий пенсіонер, колишній інкасатор Федір Михайлович. Я його називав Достоевським. У дев'яностих вони з дружиною вирішили виїхати в еміграцію, і Федір Михайлович виправив собі паспорт. Але, отримавши на руки нові документи, раптом передумав кудись їхати, вирішивши, що саме тепер час починати нове життя. Так що до еміграції дружина поїхала сама, а він залишився в Харкові нібито стерегти квартиру.

Відчувши свободу, Федір Михайлович здав кімнати нам, а сам переховувався десь на конспіративних квартирах. Кухня, коридори і навіть ванна цього напівзруйнованого помешкання були забиті довоєнними меблями, пошарпаними книгами та стосами журналу «Огонёк». На столах, стільцях і просто на підлозі було звалено посуд та кольорове дрантя, до якого Федір Михайлович ставився ніжно і викидати яке не дозволяв. Ми не викидали, тож до чужого мотлоху додався ще й наш. Шафки, полиці й шухляди столу на кухні були заставлені темними пляшками та слоїками, в яких спалахували олія та мед, оцет і червоне вино, що в ньому ми гасили недопалки. Столом перекочувались волоські горіхи й мідні монети, пивні кришечки й гудзики від армійських шинель, з люстри звисали старі краватки Федора Михайловича.

Ми з розумінням ставились до нашого господаря та його піратських скарбів, до порцелянових фігурок Леніна, важких виделок із фальшивого срібла, запилених штор, крізь які пробивалось, розганяючи кімнатою пил та протяги, жовте, ніби вершкове масло, сонце. Вечорами, сидячи на кухні, ми читали написи на стінах, зроблені Федором Михайловичем, якісь номери телефонів, адреси, схеми автобусних маршрутів, намальовані хімічним олівцем просто на шпалерах, розглядали вирізки з календарів та фотопортрети невідомих родичів, пришпилені ним до стіни кнопками. Родичі виглядали строго й урочисто, на

відміну від самого Федора Михайловича, котрий час від часу теж забрідав до свого теплого гнізда, в рипучих босоніжках і піжонському кепарі, збирав за нами порожні пляшки і, отримавши бабки за черговий місяць, зникав на подвір'ї між лип. Був травень, трималась тепла погода, подвір'я заростало травою. Іноді, вночі, з вулиці заходили насторожені пари й кохались на лавці, застеленій старими килимками. Іноді, під ранок, до лавки приходили охоронці з банку, сиділи й забивали довгі, як травневі світанки, косяки. Вдень забігали вуличні пси, обнюхували всі ці сліди любові й заклопотано вибігали назад — на центральні вулиці міста. Сонце підіймалось якраз над нашим будинком.

* * *

Коли я вийшов на кухню, Льолік уже терся коло холодильника у своєму костюмі — темному піджаку, сірій краватці та безрозмірних штанах, що висіли на ньому, як прапор у тиху погоду. Я відчинив холодильник, дбайливо оглянув порожні полиці.

— Привіт. — Я упав на стілець, Льолік незадоволено сів напроти, не випускаючи з рук пакет із молоком. — Тут така справа: давай до брата мого з'їздимо.

— Для чого? — не зрозумів він.

— Просто так. Подивитись хочу.

— А що з твоїм братом, проблеми якісь?

— Та ні, все з ним нормально. Він в Амстердамі.

— Так ти в Амстердам хочеш до нього з'їздити?

— Не в Амстердам. Додому до нього. Давай на вихідних?

— Не знаю, — завагався Льолік, — я на вихідних збирався машину на станцію відігнати.

— Так мій брат і працює на станції. Поїхали.

— Ну, не знаю, — невпевнено відповів Льолік. — Краще поговори з ним по телефону. — І, допивши все, що в нього було, додав: — Збирайся, ми вже запізнюємось.

* * *

Удень я кілька разів телефонував братові. Слухав довгі гудки. Ніхто не відповідав. По обіді зателефонував Кочі. Так само без